

VERENIGING
Vrienden
van
Sonsbeek

Infobulletin *Parken Sonsbeek, Zijpendaal en Gulden Bodem*

Zomer 2007, jaargang 19, nummer 2

Contrast

Veel lezers van dit Infobulletin zullen het niet met mij eens zijn. Sterker nog, waarschijnlijk verguizen zij mijn mening over de Park- en Rijntoren bij het centraal station in relatie tot Park Sonsbeek. Het is vloeken in de kerk! Toch vind ik beide torens mooi van architectuur en een markante toevoeging aan het stadsbeeld. Ze contrasteren bovendien prachtig met de groene oase van het park. Arnhem ontstijgt met deze wolkenkrabbers zijn status van provinciestadje en zet zich ermee op de kaart. Nog meer hoogbouw domineert straks het centrum. In de nabije toekomst oogt de skyline compleet anders. Het is gewoon wennen. Arnhem wordt als New York. Ook in die stad is Manhattan onverbreekbaar verbonden met het Central Park. Gebruik op het terras van de Witte Villa een consumptie en geef daarbij ogen en oren de kost. Tussen twee majestueuze boompertijen vragen nu nog twee torens om aandacht. Torensflats die krachtig afsteken tegen de villa's aan de Zippendaalseweg en de huizen erachter. Bloeiende rode rododendrons komen sierlijk uit bij de grazende koeien op de dieper gelegen achtergrond. Fluitende vogels zijn nadrukkelijk aanwezig. Op de achtergrond is het rumoer van de stad als een lichte ruis hoorbaar. De sirene van een brandweerauto komt er duidelijk bovenuit. Het contrast tussen rustig stadspark en drukke stad op loopafstand is geweldig.

Kees Crone

De Vereniging Vrienden van Sonsbeek wil een klankbord zijn voor de bezoekers van de monumentale parken en voor de eigenaar van de parken, de Gemeente Arnhem. Het doel van de Vereniging is in woord en daad mee te werken aan de instandhouding en verfraaiing van de parken Sonsbeek, Zypendaal en Gulden Bodem. De Vereniging Vrienden van Sonsbeek ondersteunt het Bezoekerscentrum Sonsbeek financieel met een vaste bijdrage per lid.

De contributie per lid bedraagt per jaar: voor particulieren € 12,50, voor verenigingen € 35,- voor bedrijven € 50,-; Bankrekeningnummer: 40 63 33 505 t.n.v Vrienden van Sonsbeek.

Bestuur Vereniging Vrienden van Sonsbeek:
Hendrik Broekhuizen (voorzitter) tel. 4426212,
Luuk Broer (secretaris) tel. 4424956,
Kees Hoogendijk (penningmeester) tel. 4458408,
Loes Prakke (ledenadm/promotie) tel. 4433495,
Tjada van den Eelaar-de Sitter (schouw/gidsen/
website) tel. 4455098, Koos de Vos (educatie) tel.
3634971. Adviseurs: Joop Morsink (historie), Jeroen
Glissenaar (Stadsbeheer), Jeroen Voskuilen (Bezoekerscentrum).

De Stichting Bezoekerscentrum Sonsbeek wil bezoekers bewust maken van de mooie groene kanten van Arnhem. Dit gebeurt door het organiseren van tentoonstellingen, excursies en evenementen. Het bezoekerscentrum levert informatie over de parken Sonsbeek, Zypendaal en Gulden Bodem en het is een goed startpunt bij een bezoek aan de parken. Website: www.bezoekerscentrumsonsbeek.nl

Bestuur Stichting Bezoekerscentrum Sonsbeek:
Leo van der Meer (voorzitter), Bart Beukema (secretaris), Marijke de Bruine (penningmeester), Jaap Nieuwenhuis, Aaltje Koopman, Wim Roddenhof.

Secretariaat/ledenadministratie:
Vereniging Vrienden van Sonsbeek per adres
Bezoekerscentrum Sonsbeek, Zypendaalseweg 24a,
6814CL Arnhem, Telefoon: 4450660,
Email: info@parksonsbeek.nl
Website: www.parksonsbeek.nl

HET PAVILJOEN

Een warme zomeravond, als het meezit
Hooft wie goed luistert verre echo's klinken:
Beschaafde zang, orkestmuziek, gerinkel
Van glazen, fluisterstemmen in de nacht

Geen schlagers of de laatste Doris-Day-hit
Maar wel weemoedig koper; kijk: ze drinken
Champagnewijn waarin het speels getwinkelt
Van maan en kaarslicht dreigend leed verzacht

Geen tekens van geweld nog, slechts geruis
Van zomerjurken, schuldeloos vermaak

Maar dan: je knippert en het is voorbij

Wat rest: het hedendaags verkeersgesuis
Een populaire wok- en afhaalzaak

Geen schim meer van de oude schenkerij

Cees van der Pluijm

De nieuwe vrijheid van de beeldhouwer staat dichterbij het gewone leven

Op weg naar Sonsbeek 10

In de aanloop naar de tiende Sonsbeektentoonstelling in 2008 kijken we elk kwartaal waarin dit Infobulletin verschijnt, terug naar een van de voorgaande exposities. Dit keer Sonsbeek'66, het eerste lustrum. Er wordt werk tentoongesteld van 147 kunstenaars.

Het jaar 1966: rellen tijdens huwelijk Claus en Beatrix; oorlogsmisdadiger Albert Speer vrijgelaten uit Spandau-gevangenis in Berlijn; D66 opgericht; Walt Disney overlijdt; Beatles geven laatste concert; Schmelzer (KVP) stuurt kabinet-Cals naar huis; eerste t.v.-aflevering Star Trek; Provo wordt wereldnieuws; beeldhouwer Jean Arp overlijdt; eerste jaar culturele revolutie China; debuut Cruyff in Nederlands elftal.

Eén van de twee affiches voor Sonsbeek '66, ontworpen door Otto Treumann (1919-2001). Grafisch ontwerper Treumann heeft ook de affiches voor Sonsbeek '49, '52 en '55 gemaakt. Vanaf 1958 is hoofdletter uit de gratie. Bijna dertig jaar lang houdt Nederland niet van hiërarchie, alles moet onderkast. Pas bij Sonsbeek '86 keerde de hoofdletter weer terug, op het affiche.

Het is 1966. Dit keer heeft het acht jaar geduurd tot er een nieuwe Sonsbeektentoonstelling is ingericht. Alle betrokkenen hebben diep ademgehaald en meer dan ooit afwegingen gemaakt. Moest er nog wel een nieuwe expositie komen, had men zich zelfs afgevraagd. Een ding stond vast: de tijden waren veranderd, geld speelde meer dan ooit in het verleden een rol. Ook al krijgt het publiek daar niet veel van mee, volgens sommige criticasters hangt de commercie als een waas boven dit evenement. Prof. dr. H.L.C. Jaffé, lid van het werkc Comité, waarin ook onder anderen beeldhouwer Piet Slegers en drs. R.W.D. Oxenaar van Kroller-Muller zitting hebben, is bij de aanvang van de expositie opgetogen. Hij heeft gesignaleerd “dat de beeldhouwkunst (...) haar verhoogde, haast gewijde plaats heeft verlaten en is neergedaald op het vlak van het gewone leven”. Het kunstwerk heeft zich daarmee bevrijd, meent hij. “Het heeft zich ontdaan van de taboes en van de eerbiedige schroom van weleer, maar komt

daardoor dan ook dichterbij het dagelijkse leven van de mens”.

Tegen die achtergrond levert Sonsbeek '66 de organisatoren een enorme teleurstelling op. Weliswaar verschijnen er 85.000 bezoekers, dus 18.000 meer dan bij de vorige expositie, maar de vertegenwoordiger van de gemeente in het stichtingsbestuur, mr. H. Kuijper, signaleert dat het niet lukt om de interesse van het grote publiek ook over te dragen op jonge generaties. Het klimaat in ons land had andere verwachtingen gewekt. Een van de iconen die hier een bijdrage aan levert is Pierre Janssen. Hij werkt van 1946 tot 1956 als kunstredacteur bij Het Vrije Volk in Arnhem, wordt dan conservator van het Stedelijk Museum in Schiedam en begint in 1959 met zijn befaamde tv-voordrachten in het programma Kunstgrepen. Omdat televisie dan in de kinderschoenen staat en er slechts één zender in de lucht is, kijken regelmatig twee miljoen Nederlanders naar een lange, magere man, die met trillende handen en een expressief gezicht begeistert vertelt over het tot stand komen en de betekenis van kunstwerken.

Met het oog op de eerstvolgende tentoonstelling na '58 komt er een stevige begroting op tafel. Het blijkt noodzakelijk dat de organisatoren inkomsten gaan verwerven om de voorgenomen uitgaven te kunnen dekken. In die tijd komt men dan onmiddellijk terecht bij alle overheden die maar aan te schrijven zijn, gemeente, provincie en rijk. Het stichtingsbestuur van Sonsbeek laat de Arnhemse politiek in 1960 weten dat een expositie in '61 er niet in zit. Naar goed Nederlands gebruik wordt in 1962 een commissie in het leven geroepen die alle facetten maar eens op een rij moet zetten. Dat wordt de adviescommissie beeldhouwtentoonstellingen Sonsbeek. Die gaat onder leiding van erkend beeldende kunstkenner professor A.M. Hammacher aan de slag. Natuurlijk bestonden de leden

Paviljoen van Aldo van Eyck

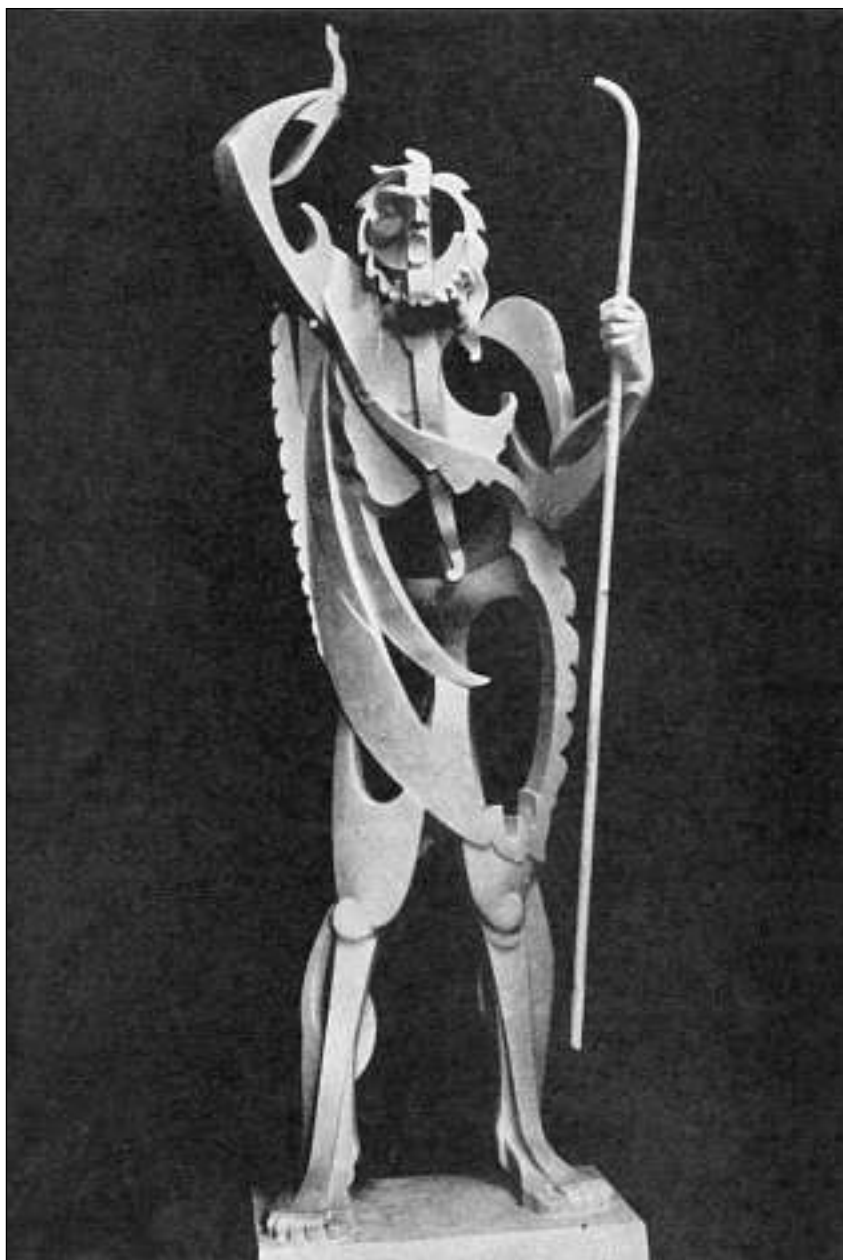
Architect Aldo Van Eyck (1918-1999) ontwierp dit paviljoen voor Sonsbeek '66. Het stond op het voormalige basketbalveld op het voorterrein tussen Witte Villa en de Hertenkamp. Dit bijzondere paviljoen kreeg een vaste plaats in de architectuurgeschiedenis ondanks dat het maar één zomer heeft bestaan. Het Van Eyck Paviljoen is in 2005 herbouwd als expositieruimte in de beeldentuin van het Kröller-Müller Museum.

uit 'vooraanstaande personen'. Begin 1963 lag er een voorstel aan de gemeente, inclusief een begroting, voor het geval er het jaar erna weer een Sonsbeekexpositie zou komen. Wat blijkt? Voor het eerst in de geschiedenis dreigt een tekort ontstaan op de begroting. De tijden zijn zakelijk en artistiek veranderd. En gelukkig wijzen niet alle neuzen één kant op.

In het Museumjournaal nummer 5 uit 1966, het periodiek van 'de Nederlandse centra voor moderne kunst', waaronder het Gemeentemuseum Arnhem, schrijft A. Schulze Veilinghausen kritisch over de tentoongestelde werken, maar ze geeft heel goed de context aan van wat in deze omgeving geplaatst is: "Wat overal op deze aarde in de ateliers, al is het misschien maar in een op de duizend, aan vormen van spirituele duiding en verhoging van het schamele leven gevonden, uitgedacht en uitgedrukt wordt en in een voortdurend

experimenteren wordt verwezenlijkt, is een uiting van die zeldzame tegenkrachten die dit bedreigde aardse leven dragelijk maken".

De Sonsbeek-organisatie en de uitgestalde collectie krijgt de wind van voren van beeldhouwer en kunstrecensent Hans Re-deker. In het Algemeen Handelsblad van 2 juli 1966 beschrijft hij onder welk gestern-te deze expositie tot stand is gekomen: "Al dit schermutselen, touwtrekken, intrigeren en intimideren behoort (...) tot de machtsstrijd die de situatie van de hedendaagse beeldende kunst kenmerkt". En een van de belangrijkste factoren die in dit Sonsbeek speelt: "Zelfs de huidige museummensen (komen) in een afhankelijke positie te verkeren ten opzichte van de macht der grote internationale galeriën". Die noemt hij ook. Er liggen in het geval van Sonsbeek "te exclusieve banden" met de galerieën Gim-pel en Marlborough in Londen en Claude

Bernard in Parijs. Hij is kei- en keihard in zijn kritiek over wat het publiek is voorgeschoteld en meent dat “het verrassende en onthullende” ontbreekt: “Een prachtig paviljoen (van Van Eyck, RvO), maar discutabel in functioneel opzicht. Te veel plaatsingsmisverstanden, te weinig buitenbeelden, te eenzijdige voorkeuren wat de buitenlandse plastic betreft, tegenover een ruggengraatloze representatie van onze

Pablo Gargallo - De Profeet (1933)

De Spaanse beeldhouwer Pablo Gargallo (1881-1934) leefde in Barcelona en Parijs. Zijn werk varieert van art nouveau tot expressionisme en kubisme. De Profeet, El Gran Profeta, is één van zijn laatste werken. Dit prachtige en beroemde bronzen beeld is 236 cm hoog. Er bestaan meer exemplaren van. In elk geval in Museum Middelheim (Antwerpen), in Museum Koningin Sofia (Madrid), in Museum Pablo Gargallo (Zaragossa, Aragon) en in het Hirshheim Museum (Washington). Slechts twee maal stond hetzelfde beeld op een Sonsbeek-expositie. Een exemplaar van El Gran Profeta stond er in 1949 én in 1966. Net als “Het bronzen tijdperk”, een naakte man in brons, van Auguste Rodin dat Sonsbeek leende van het Gemeentemuseum Den Haag. De Profeet werd ook vertoond op andere tijdelijke tentoonstellingen in de buitenlucht zoals in 1967 op de werelddtentoonstelling in Canada, in 1996 op “Champs de la Sculpture” op de Champs-Élysées in Parijs en in 1998 op de soortgelijke beeldenroute op de Lange Voorhout in Den Haag

landgenoten. Een aantal hoogtepunten naast veel middelmatigheid”. Als het aan hem ligt moet de organisatie haar pretenties maar fluks bijstellen: “Alles samen een altijd nog aan te bevelen, bezienswaardige manifestatie, niet van internationaal niveau, maar meer als nationaal gebeuren.”

Of de verantwoordelijke cultuurwethouder H. Bisterbosch (KVP) dit gelezen heeft, weten wij niet. Wel dat hij na afloop voldoende indringende adviezen kreeg om het over een andere boeg te gaan gooien. Dus werd er weer eens een comité opgericht, dit keer met als leden louter bekende namen: Rudi Oxenaar, Wim Beeren, Pierre Jansen, Johan Mekking, Piet Slegers en Peter Struycken. In april '69 presenteren zij een advies, de volgende tentoonstelling is in 1971. Daarover volgende keer meer.

Rob van Otterloo

Bronnen: catalogus tentoonstelling Sonsbeek '58, De Sonsbeek Beeldtentoonstellingen in Arnhem, een blijvende traditie? van Herman Hofman (1988), Alg. Handelsblad 2-7-1966, Het Museumjournaal serie 11 no 5 1966.

Mysterieuze kolos met natte voeten

Bijzondere bomen

Tegenover het Sonsbeekpaviljoen staat een oude Moerascypres (Taxodium distichum) van 35 m hoog. Een paar jaar geleden sneuvelde een tweede in een storm. Het is één van de oudste en grootste Moerascypressen van ons land. Links staat een tweede, jonger exemplaar. Dicht in de buurt zijn rond 1970 ook enkele Chinese watercypressen (Metasequoia glyptostroboides) geplant, zodat beide soorten goed kunnen worden vergeleken.

Baron Theodorus De Smeth koopt in 1806 van Sebastiaan Cornelis Nederburgh het toenmalige Sonsbeek, het gebied rond de Sonsbekermolen die stond bij de huidige Kleine Waterval. De Smeth laat onder andere een Tulpenlaan, Europese lariksen, een Treurbeuk en waarschijnlijk ook de Kaukasische vleugelnoot aanplanten. En rond 1810 ook de grote Moerascypressen. De boomgroep staat waar in Sonsbeek de Vroege Landschappelijke aanleg overgaat in Late Landschappelijke aanleg (Engelse Landschapsstijl). Het besloten en mysterieuze karakter van het gebied rond de Grote Vijver en de watervallen weerspie-

gelt de Vroege landschapsstijl. Op zoek naar openheid en vergezichten creëerden de landschapsarchitecten het in Latere landschapsstijl aangelegde gebied nabij tuinmanswoning en de Witte Villa. Lopend langs de cypressen richting Grote Vijver ervaar je de stilte en eenzaamheid van het bos. In tegengestelde richting kom je in een landschap met graslanden en boomgroepen, een open landschap dat naar buiten gericht is. De cypressen vertegenwoordigen beide landschappen. Bij somber weer zijn de Moerascypressen mysterieuze kolossen. Schijnt de zon, dan versterken de stammen hun ruimtelijke werking in het landschap.

De tuinman moet vanuit de tuinmanswoning een prachtig uitzicht op de bomen hebben gehad. De tuinmanswoning was voor 1806 het 'lusthuis' (zomerwoning) van Sebastiaan Cornelis Nederburgh. Het kan best dat Nederburgh deze bijzondere bomen voor zijn zomerhuis liet aanplanten. We zullen het nooit weten want deze bomen vormen valse jaarringen. Natellen van de jaarringen biedt dan geen enkele zekerheid over de ouderdom van de boom. Na de verkoop van Sonsbeek aan de gemeente Arnhem in 1899 werd de tuinmanswoning de Theeschenkerij. Deze 'theepit' werd uitgebreid en een paar maal verbouwd. En in 1950 doopte de exploitant de uitspanning om tot Sonsbeekpaviljoen.

Amerikaans

De Moerascypres is een tot 45 meter hoge naaldboom uit de moerassen van zuidoost Noord-Amerika, langs de Mississippi en in Florida. De komst van de Moerascypres naar Europa bood de landschapsarchitecten de mogelijkheid eens wat anders te gebruiken op de natste bodems dan een wilg of een Populier, en de Els kwam vanzelf wel op. Net als de Lariksen verliest de Moerascypres in de winter zijn naalden, wat hem onderscheidt van de meeste andere naaldbomen. Vooral de vorming van luchtwortels op de natste standplaatsen maakt van de

De Moerascypres tegenover het Sonsbeekpaviljoen

boom daar een sprookjesachtige verschijning. Met deze luchtwortels kan de boom ademen en langdurige overstromingen overleven. Het hout is erg duurzaam. De bolle knobbels van de luchtwortels werden door de Indianen gebruikt voor het maken van bijenkorven. Het hout heeft een heerlijke geur. De Moerascypres is familie van de Sequoia, de beroemde reuzenboom uit Californië. Daarvan staan er op Gulden Bodem een paar, recht tegenover kasteel Zypendaal.

Bart Lichtenberg

'All Happy Now' zonder molshopen

Op safari met de parkbeheerder

Mijn eerste "safari" vond plaats in de tweede week van mei. Na de warmte van april vielen de regen en de kou in die week wel rauw op ons dak. Vooral toen we zagen dat een grote es in de Kleine Weide van Sonsbeek het tijdens het onweer en de storm begeven had. De boom zal moeten worden gekapt. Gelukkig waren de koeien, die bij warm weer graag de schaduw van de es opzochten, nog niet in de wei.

Onze tocht begint bij het Bezoekerscentrum en rijdend langs de Zypendaalseweg is het eerste wat mij opvalt dat de fontein in de Fonteinvijver weer aan is, wat toch altijd wat extra's aan het park geeft. Parkbeheerder Jeroen Glissenaar vertelde dat de regel is dat vanaf 30 april de Arnhemse fontein weer spuiten. Via de Zwanenbrug gaan we het park in, langs de Steile Tuin, waar hard gewerkt wordt. Er wordt veel geplant, hopelijk komen er ook weer papavers. Het vele onkruid dat er door de warmte van april snel gegroeid is wordt gewied.

Het buitenonderhoud aan de Witte Villa is bijna klaar. Het gebouw staat mooi in de verf, de bitumen dakbedekking is vervangen door pannen, wat fraaier is. De 'voortuin' is geëgaliseerd, schoongemaakt en ziet er weer geweldig uit. De gazons hebben

een derde maaibeurt gehad waardoor de sporen van het vele bezoek in de warme weken zijn uitgewist. Er komen in het park 20 nieuwe vuilnisbakken, deels vervanging, deels uitbreiding en dat is wel nodig met zo veel bezoekers.

Het hek van de hertenkamp aan de bovenzijde is weer hersteld nadat er bomen op gevallen waren. Er zijn herten "verhuisd" naar Berg en Bosch in Apeldoorn en er zijn nieuwe dieren bijgezet, waaronder een opvallend lichtgekleurde bok. Acht hinden zijn zwanger, dus dat is uitkijken naar nieuw leven.

Na de grote bomenkap in Sonsbeek langs de Jansbeek en de Parkweg zijn er veel nieuwe bomen geplant: inlandse eiken, lindes, essen, elzen, moerbeï, beuken en rode

beuken. De ca honderd nieuw geplante bomen hebben in de droge weken al vier keer water gekregen. Alle paden in het park worden schoongebazen. De beuken die twee jaar geleden langs de laan om de Ronde Weide zijn geplant zijn goed aangeslagen. In de overkapping van het muziekpodium op deze weide komt glas. Op Amors' Rond zijn weer bomen bijgeplant om de ontstane gaten te vullen.

'All Happy Now', de grasheuvel, het kunstwerk van Peter Santino uit Sonsbeek⁹, aan de Parkweg tegenover De Boerderij, is helemaal opgeknapt. De tientallen molshopen zijn verdwenen en het ziet er weer fantastisch uit. Het nodigt weer uit om de 'yin-yang tour' te lopen. In Zypendaal wordt - onder de zes bruine beuken vlakbij het kasteel, maagdenpalm geplant. Dat is goed voor de toevoer van zuurstof en misschien belet het de mensen ook bij

zonnig weer de schaduw van de beuken op te zoeken? Er is in de weiden in Zypendaal veel zuring door de vroege warmte.

Een groep IVN-vrijwilligers komt elke zaterdag onderhoud plegen in Zypendaal. Zij ruimen ook de stormschade op. Het beeld van Asklepios (halfgod van de geneeskunde) met zijn dochter Hygieia (godin van de gezondheid), dat staat tussen de beide Spiegelvijvers, is weer schoongemaakt. Zoals steeds met babyshampoo, waardoor de algen weinig vat op het beeld krijgen en het langer 'wit' blijft. Voorbij de oudste spreng broeden ijsvogels in de ijsvogelwand.

Sophia Mooldijk

Na het dunnen in Sonsbeek langs de wateras zijn er 100 nieuwe bomen geplant

Wie heeft werken van Hendrik Postma?

Van de kunstenaar Hendrik Postma zijn een aantal oude schilderijen en tekeningen van Sonsbeek bekend. Hij woonde vanaf 1901 in Arnhem en hij heeft voor 1945 met zijn werk in Arnhem gecolporteerd. De vraag is: wie bezit werk van hem?

Hendrik Nicolaas Postma (1873-1945) was leerling aan de Kunstnijverheidsschool in Haarlem die onder leiding stond van van M. Crop en K. Sluiterman. Hij verhuisde in 1901 naar Arnhem waar hij in het bevolkingsregister eerst als drukker en later als kunstschilder vermeld stond. Onder de wijdse aanduiding “Graphische Inrichting ‘Alpha’ voor Kunst en Wetenschap, Handel en Nijverheid” had hij enkele jaren een grafisch bedrijfje aan de Rijnkade op nummer 12. Hij maakte litho’s en clichés voor drukkerijen. Na een paar jaar koos Postma voor het kunstenaarschap: tekeningen, aquarellen en olieverfschilderijen. Hij verhuisde van het Willemsplein naar een kleine woning aan de Jacob Cremerstraat. Als zoon van een familie in goeden doen dacht hij het een tijdje te kunnen uitzingen voordat erkenning zou komen.

Kunstenaar

Als kunstenaar vond hij echter weinig erkenning. In de jaren twintig en dertig van

de vorige eeuw ging hij met zijn schilderijen en tekenwerk langs de deuren. Tientallen Arnhemmers moeten aan de deur iets van hem gekocht hebben. Postma schilderde en tekende interieurs, stillevens, stadsdelen en landschappen. Voor Arnhem zijn de stadsbeelden interessant. We zagen een schilderij met gebouwen in de binnenstad. Postma kreeg van de gemeente Arnhem de opdracht een getekende reportage te maken van de aanleg van de eerste Rijnbrug in de jaren 1932-1935. Aan landschappen zagen wij een serie schilderijen en tekeningen van Sonsbeek. Zonder kleur komen afdrucken van de schilderijen niet goed over. Daarom hebben we hieronder een tekening opgenomen. Het is een tekening uit ca 1937 van een poortwoning van Sonsbeek aan de Apeldoornseweg.

Expositie

Hendrik Postma was een familielid van de Arnhemmer Carel Otten. De familie Otten erfde een aantal jaren geleden schilderijen en tekeningen die Hendrik Postma heeft gemaakt. Het werk had een tijd in een vochtige ruimte gelegen en dat is te zien. Restauratie van de schilderijen is nodig. Carel Otten is van plan een kleine tentoonstelling organiseren. Hebben uw ouders misschien werk van Hendrik Postma gekocht dat bij u hangt of op zolder staat? Bel of mail Carel Otten tel. 026-4450020, email: ampersand.arnhem@planet.nl

Wonen in een jeugdherinnering

Verre Vrienden

Vrienden van Sonsbeek die niet in Arnhem wonen. Hen willen we aan het woord laten in de serie Verre Vrienden, waarin vooral het verleden een rol speelt. Gerard Herbers was in zijn jeugd een verre vriend. Hij verhuisde dertig jaar geleden naar Arnhem. Hij is onlangs verhuisd naar een plekje aan de Jansbeek, is actief in de wijkvereniging Burgemeesterskwartier en in het Bezoekerscentrum, ondermeer als parkgids. Wat heeft hij met Sonsbeek?

Ik moet een jaar of tien geweest zijn, toen ik mijn eerste schoolreisje meemaakte. Aan het einde van de vijftiger jaren gingen we met de bus naar Arnhem. Het Sonsbeekpark met de waterval en vooral de heuvels maakten op mij, jongetje uit het vlakke land van Zuidoost Drente, een diepe indruk.

Pas tientallen jaren later kwam ik er weer eens terug. In de zeventiger jaren hielden we als leraren met een paar mavo-klassen uit Raalte een werkweek in de jeugdherberg op Alteveer. Natuurlijk bezochten we Burgers Dierenpark en het Openluchtmuseum, maar we gingen ook naar het Gemeentemuseum voor een lezing door Pierre Janssen. Hij kreeg ze stil! Een van mijn collega's was een geboren Arnhemmer en als we naar het centrum liepen, wist hij de kortste weg – in elk geval de mooiste weg – door het Sonsbeekpark. De herkenning was overweldigend. Lopend door de

grot onder de waterval kwamen alle herinneringen weer boven. De lange trap met de houten leuning bij de Theepit, de Zwanenbrug, de Fonteinvijver, de Witte Watermolten, het betekende bijna een thuiskomst.

Dat rijtje huizen

Een jaar kwam ik een vacature tegen aan een school in Arnhem en ik aarzelde dan ook geen moment. Na een aantal jaren aan een lagere school in Drente te hebben gewerkt en nog een aantal jaren aan een mavo in Overijssel, kwam ik nu dus in Gelderland terecht. Gekscherend zei ik in die tijd wel eens dat ik tegen mijn pensioen in België zou zitten. Dat is niet doorgestaan. Het bevat me nu al weer ruim dertig jaar uitstekend in Arnhem. Als leraar aardrijkskunde sprak mij het dal van de Jansbeek zeer aan, want het Pleistoceen met zijn ijstijden was mijn favoriete lesonderwerp.

Toen de bus waarmee ik mijn eerste schoolreisje maakte Arnhem verliet, viel mijn oog op het rijtje huizen aan het begin van de Zypendaalseweg. De onderwijzer had kort daarvoor in de aardrijkskundeles het verschil uitgelegd tussen 'het dorp' en 'de stad'. In 'het dorp' stonden de huizen vrij van elkaar, vertelde hij, in 'de stad' waren ze aan elkaar vast gebouwd. Dat zag ik gedemonstreerd in die huizen (zie foto). Sinds driekwart jaar woon ik op het mooiste plekje van Arnhem, aan de Jansbeek, tussen het Sonsbeekpark en het spoor. En nu heb ik uitzicht op dat rijtje huizen aan de Zypendaalseweg. Ik woon dus in een jeugdherinnering die mijn wereldbeeld heeft helpen vormen. Natuurlijk ben ik inmiddels lid van de Vrienden van Sonsbeek en sinds voorjaar 2006 ben ik ook parkgids, zodat ik mijn liefde voor Park Sonsbeek kan delen met vele bezoekers.

Gerard Herbers

Redactioneel

Foto

De schitterende, gelaagde zomerfoto van de voorpagina is van Sophia Mooldijk. Sophia is al jaren de 'hoffotograaf' van het Bezoekerscentrum voor de parken. U komt haar foto's in veel folders en boekjes tegen. Inmiddels is zij ook begonnen aan de artikelenreeks 'Op safari met de parkbeheerder' waarin zij als vriendin van Sonsbeek met Jeroen Glissenaar het onderhoud van de parken bespreekt. Betrokkenheid bij onderhoud en beheer van de parken is het bestaansrecht van de Vereniging Vrienden van Sonsbeek.

De Witte Watermolen vanuit de Grote Weide, 1925 (foto: collectie Scheers-Rieter)

Klompé van Sonsbeek

In het artikel over de expositie Sonsbeek '58, in het lentenummer van ons Infobulletin, werd de Arnhemse wethouder H.M.A. Klompé aangeduid als vader van de latere minister Marga Klompé. Dat is onjuist. Zijn dochter, mevrouw M. Schoemaker-Klompé corrigeerde ons. KVP-wethouder Klompé, was een broer van de vader van Marga Klompé. Samen met VVV-directeur Jaap Vet ging wethouder Klompé in 1948 naar Londen. Ze bezochten in het Battersea Park, aan de zuidzijde van Theems, een beelden-expositie in de openlucht die grote indruk op hen maakte. Daarop nam Klompé het initiatief voor een dergelijke manifestatie in Arnhem. Najaar 1948 getuigde VVV-directeur Vet van een "historische" beslissing: Sonsbeek '49 was de gouden kans voor Arnhem op toeristenbezoek bij een langdurige openluchttentoonstelling waarin de "cultuurschatten van Europa" werden getoond. Klompé en Vet kregen gelijk. Vanwege het grote succes van de eerste Sonsbeektentoonstelling in 1949 werd

wethouder Klompé benoemd tot ereid van het organisatiecomité. Bij die gelegenheid kreeg hij een boek aangeboden met foto's van tientallen beelden die tijdens die eerste expositie te zien waren. Het album is nu in bezit van zijn dochter die tegenwoordig in Velp woont. Klompé overleed in 1959.

Productie Infobulletin

Na vier jaar heeft Raymond Paulus afscheid genomen als vaste vormgever van dit blad. Zestien nummers gingen per Cd-rom vergezeld van een papieren dummy naar Raymond. Hij deed als Vriend van Sonsbeek de opmaak en het verkeer met drukker. Raymond bedankt, het ga je goed! We hebben daardoor ook afscheid moeten nemen van drukker Presikhaaf Grafische Bedrijven. Noes, Wim, Wytse en de andere mannen van Presikhaaf, bedankt. We zijn met ingang van dit nummer in zee gegaan met de Arnhemse ontwerpers/drukkers Coers&Roest: alles in één hand.

Luuk Broer

Ook boerderij 'De Teerplaats' is gerenoveerd

Het is de laatste drie jaar druk met verbouwbedrijven, dakbedekkers, loodgieters en schilders in de parken. Er wordt een reeks gebouwen opgeknapt. Na Boerderij Dalzicht aan de Parkweg, het koets-huis van Gulden Bodem, (Brasserie) De Boerderij aan de Parkweg, de Witte Villa en vóórdat Bezoekerscentrum Sonsbeek binnenkort aan de beurt is wordt De Teerplaats gerenoveerd.

Sinds maart jl. is er hard gewerkt aan groot onderhoud van boerderij "De Teerplaats" op de splitsing Zypendaalseweg/ Parkweg. Tot 1883 was dit de teerplaats van de schutterij. Teerplaats staat voor stamkroeg, daar waar men de pot kon verteren. Het Arnhemse schuttersgilde be-

stond al vanaf 1369. De schutters oefenden bij de Teerplaats op een houten vogel die op een paal was bevestigd.

Hoofdkwartier Sonsbeek10

Volgens een gemeentelijk rapport uit 2000 heeft de Teerplaats een goede cultuurhistorische waarde. Aan die cultuurhistorie wordt binnenkort een hoofdstuk toegevoegd. De Teerplaats wordt het hoofdkwartier van het Projectbureau van Sonsbeek10 voor de organisatie van de Sonsbeekexpositie die in 2008 gaat plaatsvinden. De Teerplaats wordt niet alleen kantoor. Artistiek directeur Anna Tilroe gaat er ook tijdelijk wonen.

VERENIGING
Vrienden
van
Sonsbeek

Colofon

Het Infobulletin is een uitgave van de Vrienden van Sonsbeek en van het Bezoekerscentrum Sonsbeek. Het bulletin verschijnt vier keer per jaar. Het wordt gratis toegestuurd aan de leden van de Vereniging Vrienden van Sonsbeek. ISSN 1567-1054

Redactie:
Jos Diender
Rob van Otterloo
Luuk Broer (eindredacteur)

Vormgeving en druk:
Coers&Roest

Redactie-adres:
Bezoekerscentrum Sonsbeek,
Zypendaalseweg 24a,
6814CL Arnhem
email: info@parksonsbeek.nl

Het Herfstnummer van het Infobulletin verschijnt 21 september. Uiterste datum inleveren kopij: 15 augustus. Vorige nummers vindt u op de website www.parksonsbeek.nl onder > Nieuws.

Reden retourzending:

Postcode:

Plaats:

Naam:

Straat:

Het correcte adres is:

6814CL Arnhem.

Mogelijk is de adressering niet juist. Wilt u in dat geval zo vriendelijk zijn om hieronder de juiste gegevens in te vullen en het blad "retour afzender" of deze strook in een enveloppe terug te sturen naar: Vrienden van Sonsbeek, Zypendaalseweg 24a,

Retour afzender/adreswijziging

TNT Post
Port betaald
Port Payé
Pays-Bas

